

Als ik door de gangen loop van de conservatoria waar ik werk, blijf ik vaak staan en luister ik naar de klank van studerende studenten. Ik hoor een bonte kakofonie van verschillende instrumenten: van middeleeuwse pommers en dulcianen tot klassiek piano, viool, basgitaar en jazzsaxofoon. Tijdens het luisteren voel ik vaak een lichte irritatie en onrust bij me bovenkomen. Niet door valse klanken of foute noten, maar door het gebrek aan rust.

Ik hoor een riedel, nog een keer, nog een keer, dan een paar noten, nog een keer, nu weer de hele riedel, nog een keer, nog een keer, nog een keer en opeens een totaal nieuwe riedel. Ik luister naar de pogingen: fout, fout, fout, goed, fout, fout, fout, goed, goed, fout, fout, goed. En alles achter elkaar, zonder enige stilte of reflectie of rust of bezinkingstijd of bezinningstijd of luistertijd of voeltijd.

Ik vergelijk dit graag met het graaien in de ballenbak van Lingo: de deelnemers kunnen de ballen niet zien, roeren er met een hand doorheen, pakken er een bal uit en houden hem in de lucht. Blauw! Rood! Blauw! Blauw! Groen! Rood! Welke bal tevoorschijn komt is een verrassing; de deelnemers kunnen tijdens het graaien geen enkele invloed op hun keuze uitoefenen.

De studenten die op deze manier zo hard werken zijn alleen niet aan het studeren, ze zijn aan het uitproberen. Ze doen pogingen, in de hoop dat ze door het doen van die pogingen hun spel verbeteren. Ze proberen, proberen, proberen en hopen.

Deze manier van proberen en hopen heeft een naam: vallen en opstaan. Het is een belangrijke manier van leren en heeft die naam gekregen omdat we een peuter voor ons zien die leert staan. Hij kan het nog niet, dus de meeste pogingen hebben nog geen resultaat. Beetje bij beetje, met vallen en opstaan, leert zijn brein iets nieuws. Tot het moment dat de pogingen steeds vaker lukken en het succes heeft gewonnen. Het mooie van deze manier van leren is dat het gebeurt zonder reflectie; de peuter kan immers niet nadenken over wat hij doet. Het bijzondere van dit systeem is dat bij jonge mensen de 'foute' pogingen, alle keren die nog niet lukten, uiteindelijk door de hersenen weer weg worden gehaald. Dit noemen we 'snoeien' of 'pruning'.

In de studeerkamer is 'vallen en opstaan' minder effectief. Immers: leren door vallen en opstaan is een langzame manier en kost veel tijd. Een ander nadeel: ook alle 'foute' pogingen worden opgeslagen in de hersenen. En helaas: de hersenen snoeien niet meer op latere leeftijd, dus al deze 'foute' pogingen blijven beschikbaar. Maar wat misschien nog wel belangrijker is: deze manier van leren veroorzaakt veel onrust en irritatie bij studenten! Veel pogingen zullen mislukken en de uitkomst blijft lang onzeker, dat is inherent aan deze manier van leren. Maar die wisselvalligheid maakt veel studenten ongeduldig en negatief en gefrustreerd en onzeker. In de hoofden van studenten woeden donderwolven en wervelstormen met veel kritisch commentaar: 'Weer fout, weer niet goed, zie je nou wel, weer fout, je kan het niet, weer fout, waarom gaat het nou niet...'

Pogen en hopen is dus weinig effectief en creëert vooral een voedingsbodem voor frustraties. Wat kunnen studenten dan beter doen? Een bepalende factor in het verhaal is rust. Steeds als een student voor en na een poging zo'n drie seconden de tijd neemt, biedt dat zijn hersenen de gelegenheid om de gedane poging te verwerken en een nieuwe poging voor te bereiden. Zoals een piloot in zijn cockpit continu zijn metertjes en knoppen in de gaten houdt en bijstelt. Tijdens die drie seconden hoeft de student niet eens veel te doen: gewoon even wachten. Er komt vanzelf een gedachte naar boven ploppen waar hij op kan letten of het blijft stil; de student voelt of luistert en is in zijn hier en nu. Door die luttele drie seconden verandert 'vallen en opstaan' in effectief studeren.

Tot voor kort stond er ook in mijn leslokaal een Lingo ballenbak. Ik liet het gebeuren als mijn studenten na een mislukte riedel meteenmeteenmeteen een nieuwe poging waagden. Tegenwoordig doorbreek ik deze negatieve spiraal. 'Neem de tijd...' zeg ik, of: 'Drie seconden...' of: 'Wacht...'

Ik heb mijn studenten gevraagd hoe ze dat ervaren. Hun antwoord? 'Heerlijk, eindelijk rust...'

© 2012 – Wieke Karsten

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt – op welke wijze dan ook – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wieke Karsten

www.wiekekarsten.nl